ULOGA EU FONDOVA U RAZVOJU RH

Jelić, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:165194

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ULOGA EU FONDOVA U RAZVOJU RH

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Lana Kordić

Student:

Ivan Jelić

Split, rujan, 2020.

SADRŽAJ:

1. UVOD……..**4**

1.1. Definicija problema istraživanja……...……**4**

1.2. Cilj rada……**4**

1.3. Metode rada……..**4**

1.4. Struktura rada……..**5**

2. REGIONALNA POLITIKA EU……...**6**

2.1. Značaj i uloga Regionalne politike EU …….....**6**

2.2.Pravila i odredbe……**7**

2.3. Strategija Europa 2020……**9**

2.4. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku – NUTS……..**11**

3. ANALIZA EUROPSKIH STRUKTURNIH I INVESTICIJSKIH FONDOVA- VREMENSKA I MEĐUNARODNA DIMENZIJA…….....**14**

3.1. Struktura ESI fondova.....**14**

3.2. Usporedba iskorištenosti ESI fondova u RH u vremenskim razdobljima.....**16**

3.3. Usporedba iskorištenosti ESI fondova u RH i članicama EU.....**18**

4. PRIMJERI DOBRE PRAKSE U RH……**21**

4.1. Projekti i vrste projekata.....**21**

4.2. Što treba definirati prilikom razrade……...**23**

4.3. Operativni program konkurentnost i kohezija……....**23**

4.4. Operativni program Regionalna konkurentnost…….....**24**

4.5. IPA komponenta I – Pomoć u tranziciji i izgradnji institucija……...**25**

4.6. Prva generacija pretpristupnih programa…….26

5. FINANCIRANJE U NOVOJ FINANCIJSKOJ PERSPEKTIVI…….27

5.1. Pet ulagačkih ciljeva i prilagođen pristup regionalnom razvoju…….27

5.2. Pojednostavljene mjere i fleksibilniji okvir……28

5.3. Snažnija povezanost s Europskim Semestrom i sinergija u EU proračunu…28

5.4. Interreg i ojačana pravila za ulaganje……29

5.5. Korištenje financijskih instrumenata i komunikacijsko djelovanje.....29

6. ZAKLJUČAK…….....31

LITERATURA……....32

POPIS TABLICA……..35

POPIS SLIKA…….36

POPIS GRAFIKONA…….37

1. UVOD

1.1. Definicija problema istraživanja:

Ulaskom u Europsku uniju Hrvatskoj su se otvorile mogućnosti financiranja različitih područja i projekata iz europskih strukturnih i investicijskih fondova. Iako je trend "povlačenja" sredstava iz EU fondova u porastu, potrebno je uložiti dodatne napore u njihovoj većoj i učinkovitijoj primjeni.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je analizirati ulogu sredstava EU fondova u razvoju RH. Detaljnije, analizirati glavne karakteristike regionalne politike EU, razvoj fondova kroz dosadašnje financijske perspektive, kritički analizirati dosadašnje korištenje fondova te u konačnici dati pregled mogućnosti financiranja u novoj financijskoj perspektivi, a sve s konačnim ciljem analize stanja na temelju koje se mogu uočiti problem te raditi na njihovom rješenju

1.3. Metode rada

U radu su korištene znanstvene metode:

- Metoda istraživanja za stolom- Prikupljanje sekundarnih podataka s internetskih stranica te članaka.
- Metoda analize- U kojima se detaljno raščlanjuje cjelina EU fondova. Ova metoda će pružiti jasniji uvid i razumijevanje iznesenog sadržaja te moguće i postaviti novu teoriju.
- Metoda sinteze- Nastojati sumirati podatke koji su dobiveni u procesu analize u složenije cjeline te pružiti uvid u novu cjelinu.
- Metoda komparativne analize- Proučiti odnose između dvije ili više različitih situacija ili stanja. U našem primjeru usporedba iskoristivosti EU fondova kroz vremensku dimenziju.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen u šest dijelova.

U prvom dijelu definira se problem istraživanje, ciljevi koji ovaj rad mora ispuniti te na kraju metode koje su korištene u radu.

U drugom dijelu definirana je regionalna politika Europske Unije. Objašnjena je namjera politike, način prikupljanja sredstava te njihovu raspodjela.

Analiza europskih strukturnih i investicijskih fondova osnova je trećeg dijela. Promatranjem vremenske i međunarodne dimenzija iznijeti su rezultati.

Četvrti dio prikazuje primjere dobre iskorištenosti EU fondova u Republici Hrvatskoj s detaljnim objašnjenjem koje pruža sve informacije vezane za pojedini projekt.

U petom dijelu pružen je uvid i mogućnosti financiranja u novoj financijskoj perspektivi.

Kao šesti dio na temelju istraživanja podataka donesen je zaključak u vidu predstavljanja problema te davanje rješenja.

Na samom kraju prikazan je popis korištene literature, slika, tablica i grafikona.

2. REGIONALNA POLITIKA EU

2.1. Značaj i uloga Regionalne politike EU

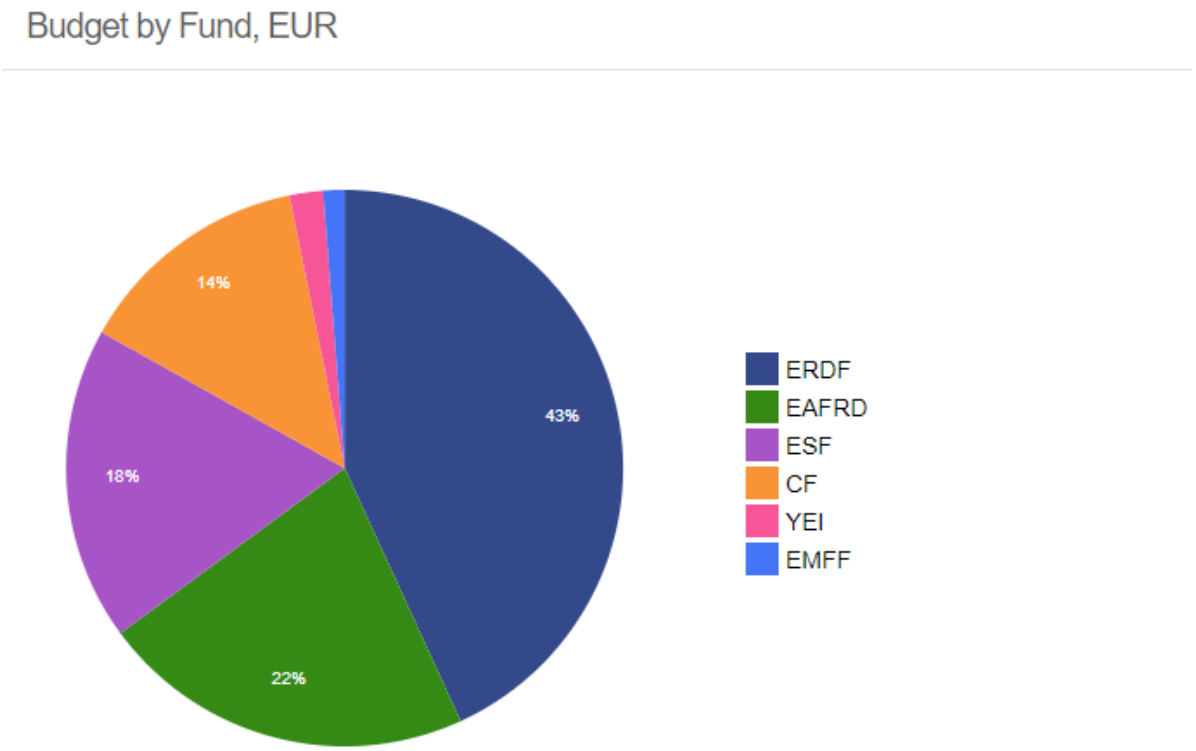
Tropina i Godec (2009) definiraju cilj strategije kao postizanje ravnomjernog razvoja svih regionalnih područja te stvaranje strateškog okvira koji bi bio kompatibilan onom u zemljama Europske unije.

Otvaranje novih radnih mjesta, poticanje gospodarskog rasta i konkurentnosti, isticanje značaja održivog razvoja te općenito poboljšanje kvalitete života su faktori kojima EU pokušava smanjiti te razlike. Europski strukturni i investicijski fondova (ESIF) su zaduženi za financiranje već spomenutih faktora. Na taj način pokušavaju se uravnotežiti sve regije EU. Uz to ESIF radi na otklanjanju poteškoća s kojima se regije susreću u pokušaju napretka te se također pokušava reducirati „odljev mozgova“. Zbog ispunjenja zadanih ciljeva i ostalih potreba u europskim regijama, za kohezijsku politiku je izdvojeno 355,1 milijarda eura u razdoblju od 2014. do 2020. što je ujedno i trećina ukupnog proračuna Europske unije.

U financijskoj perspektivi 2014. – 2020. regionalna politika financira se iz tri glavna fonda: Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) i Kohezijski fond (KF) i Europski socijalni fond (ESF). Uz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF) čine Europske strukturne i investicijske (ESI) fondove.

Regionalna politika ima značajan utjecaj na mnogim poljima. Prema Europskoj uniji (2020) njezina investicijska sredstva omogućuju ispunjavanje mnogih ciljeva europske politike te nadopunjuje politiku vezanu uz obrazovanje, zapošljavanje, energetiku, zaštitu okoliša, jedinstveno tržište, istraživanje i inovacije.

Zahvaljujući ulaganjima i prilagodljivoj raspodjeli europskih fondova, regionalna politika je ublažila udar financijske krize 2008. godine u: Cipru, Grčkoj, Mađarskoj, na Islandu, Portugalu i Rumunjskoj. Kohezijska politika je temelj za daljnje financiranje bilo javno bilo privatno te stvara povjerenje ulagača. Sumiranjem privatnih ulaganja i nacionalnih doprinosa predviđen je učinak kohezijske politike oko 450. milijardi eura od 2014. do 2020. godine.



Grafikon 1: Raspodjela EU sredstava prema fondovima

Izvor: Službena stranica Europske unije, ažurirano 2020. godine

Prema dostupnim podacima vidljivo je da najveći dio sredstava pripada Europskom fondu za regionalni razvoj (Grafikon 1). Zatim slijedi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj te Europski socijalni fond. Na Kohezijski fond otpada 14% ukupnih sredstava. Najmanji postotak zauzimaju Europski fond za pomorstvo i ribarstvo te Inicijativa za zapošljavanje mladih s otprilike 2%.

2.2. Pravila i odredbe

Uzimajući u obzir veličinu EU proračuna namijenjenu kohezijskoj politici (u razdoblju od 2014. do 2020. u iznosu 351,8 milijardi eura) jako je bitno informirati potencijalne korisnike te im pružiti uvid u sve potrebne informacije i dokumente. Uz to javnim fondovima je potrebno upravljati na najrazumljiviji način kako bi javnost bila u potpunosti upoznata. Države članice su dužne davati ažurne i točne informacije o projektima i korisnicima te dostupnim ulaganjima.

Prema Europskoj uniji (2020) države članice i nadležne vlasti odgovorne su za sljedeće:

- sastavljanje komunikacijske strategije za svaki operativi program
- uspostavljanje jedinstvenog web-mjesta ili portala na kojemu će se nalaziti podaci o svim operativnim programima u toj državi
- obavještavanje potencijalnih korisnika o mogućnostima financiranja
- objavljivanje postignuća politike kohezije građanima
- organiziranje manifestacije u povodu pokretanja programa
- provedba jedne godišnje kampanje informiranja
- Objavljivanje popisa operacija (projekata i korisnika) (koji se mora ažurirati svakih šest mjeseci)

Prema Vojnović (2008) općenito, regionalna politika i prateći financijski instrumenti kohezijske politike Unije mogu pomoći u razvoju, ali uspjeh znatno ovisi o provedbenom sustavu pojedinih država

Prije zahtijevanja sredstava u regije i gradove potencijalni korisnici moraju ispuniti određene zahtjeve i uvjete kako bi se ostvarila djelotvornost i efikasnost EU ulaganja. To uključuje: Razvoj „ pametne specijalizacije“ : Regionalna područja bi trebala vršiti specijalizaciju sektora koji pružaju najveći potencijal za rast i razvoj te bi u cilju inovativnosti i istraživanja trebali promicati partnerstva između obrazovnih ustanova, javnih institucija te istraživačkih odjela.

Nadalje potrebno je raznim programima i otvaranjem novih radnih mjesta utjecati na povećanje zaposlenosti i pružiti potpunu ravnopravnost u obavljanju poslova. Također poštivanjem zakonima o ugrožavanju okoliša promicati održivi razvoj te smanjiti zagađenje. Uz to poduzeća moraju zadovoljavati uvjete s nacionalnim programima reformi koji su doneseni u okviru Europskog semestra. Europski semestar okuplja države članice i institucije EU-a gdje se provjerava gospodarstvo EU. Na taj se način državama daju specifične i jedinstvene preporuke za reformu.

U slučaju da Europska komisija dođe do zaključka da se ulaganja pojedine države ne poklapaju s nacionalnim programima reforme ili da plan nije potpun za provedbu, može zahtijevati promjenu programa te fokusiranje na ključne točke reforme. Ako se povrede ekonomskih preporuka javljaju učestalo ona može kao krajnje sredstvo prestati s isplatom sredstava. To se najčešće

javlja ako u državi postoje ekonomske nepravilnosti ili deficit. Time se ulaganje EU-a osigurava od ugroženih gospodarskih politika ili nedostatka sposobnosti.

2.3. Strategija Europa 2020

Europa 2020 je strategija donesena 2010. godine od strane Europske unije i njenih članica usmjerena rješavanju problema povezanim s krizom te donošenju mjera za jačanje gospodarstva radi stabilne budućnosti u vidu strukturnih reformi. Nakon svjetske gospodarske krize koja je zaustavila i uništila godine gospodarskog i društvenog napretka otkrivene su slabosti u strukturama gospodarstva. Uz to javljaju se i drugi izazovi u vidu senilizacije, globalizacije te pretjeranog iskorištavanja i oslanjanja na prirodne resurse. Europa se mora prilagoditi te pronaći način za rješavanje tih problema.

Strukturne reforme su jedini način kako se nositi sa strukturnim gospodarskim slabostima otkrivenim za vrijeme krize. Strukturne reforme se temelje na individualnim pothvatima svih država članica ali također oslanjaju se na jedinstveno tržište i zajedničke trgovinske politike kao europske vrijednosti i utjecaje. Europa se mora unaprjeđivati kako bi se održao model europskog socijalnog tržišnog gospodarstva te na taj način postati konkurentniji na globalnoj razini.

Zbog toga Europa 2020 postavlja kvantitativne ciljeve koje nastoji zadovoljiti u programskom razdoblju. Prvi od ciljeva je osigurati zaposlenost od minimalno 75% stanovništva životne dobi od 20. do 64. godine. Prioriteti se stavljaju na socijalnu uključenost žena te ravnopravnost.

Drugi cilj predstavlja ulaganja u istraživanje i razvoj, u kojem je cilj ulaganje u navedeni sektor u visini od 3% ukupnog bruto domaćeg proizvoda Europske unije. Također nastoji se usmjeriti da i javni i privatni sektor ulaže u istraživanje i razvoj. Mjere koje su pojedine članice poduzele rezultirale su povećanjem učestalosti istraživanja i razvoja za to razdoblje.

Sljedeći cilj odnosi se na okoliš. Za početak nastoji se smanjiti emitiranje stakleničkih plinova u vrijednosti od 20 do 30% u odnosu na 1990. godinu. Nadalje, fokus se stavlja i na obnovljive izbore energije te se pokušava zadovoljiti 20% potreba za energijom koristeći ih. Uz to nastoji se uvećati energetska učinkovitost za 20%.

Četvrti cilj nastoji reducirati stopu ranog napuštanja školovanja na manje od 10%, a najmanje 40% osoba životne dobi od 30 do 34 godine trebao bi završiti tercijarni stupanj obrazovanja.

Na kraju, peti cilj predlaže smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti. U posljednjem cilju u razdoblju 2014. - 2020. više od 20 milijuna ljudi bi se zadovoljenjem osnovnih životnih potreba i sklanjanja s ruba egzistencije spasilo od siromaštva.

Tablica 1: Strategija Europa 2020. i Hrvatska

Prioritet	EU 2012.	EU cilj 2020.	RH 2012.	RH cilj 2020.
ZAPOSLENOST				
Zaposlenost, % populacije u dobi 20-64 g.	68,5	75	55,4	62,9
ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ				
BDP za istraživanje i razvoj, % BDP-a	2,06 e	3	0,75	1,4
KLIMATSKO-ENERGETSKI CILJEVI				
Emisija stakleničkih plinova, Indeks 1990=100	83,07	80	89,12	106
Udio OIE u ukupnoj potrošnji energije, %	13,0	20	16,8	20
Potrošnja primarne energije (TOE)	1.539,0	1.474	71,3	
Konačna potrošnja energije (TOE)	1.103,3	1.078	5.902	
OBRAZOVANJE				
Broj osoba koje rano napuštaju obrazovanje, %	12,8	10	4,2	4
Tercijarno obrazovanje, %	35,8	40	23,7	35
SIROMAŠTVO / SOCIJALNA ISKLJUČENOST				
Broj rizičnih osoba od siromaštva i socijalne isključenosti izražen u tisućama	123,104 e	103,104	1,370	1,220

Izvor: Kohezijska politika EU i Hrvatska 2014.-2020. , 2015.

Objašnjenje oznaka:

e (estimated) = očekivano

Prema podacima iz tablice evidentno je da se nastoje unaprijediti kako životni tako i ekonomski standardi. Također vidljivo je da Republika Hrvatska dosta zaostaje u odnosu na prosjeke Europske unije te su tako i smanjeni ciljevi i prioriteti.

Svih pet ciljeva su međusobno povezani te su preduvjet za uspjeh Europske unije. Svi ciljevi se pokušavaju implementirati u nacionalne ciljeve svake pojedine članice. Međusobnom povezanošću ciljeva stvorio bi se domino efekt u kojem uspjeh pojedinačnog cilja rezultira zadovoljenjem drugog cilja. Tako bi recimo povećanjem populacije sa završenim tercijarnim

stupnjem obrazovanja smanjilo siromaštvo na način da se poveća zaposlenost. Povećanjem izdataka za istraživanje i razvoj pridonijet će konkurentnosti te otvaranju novih radnih mjesta te na kraju ulaganjem u prirodne obnovljive izvore energije koji pozitivno djeluju na okoliš smanjit će se stupanja zagađenja odnosno emitiranja stakleničkih plinova.

Europa 2020 potiče rast koji pametan (ulaganje u edukaciju) , održiv (smanjenje emisija ugljika) i uključiv (smanjenje siromaštva i otvaranje novih radnih mjesta). Pametan rast se očituje modernizacijom te korištenju informacijskih i komunikacijskih tehnologija u digitaliziranom društvu. Nastoji identificirati društvene izazove te povećati broj radnih mjesta te uz to poticati građane Europske unije na edukaciju i razvoj njihovih vještina. Održivi razvoj fokusira se na razvoju konkurentnog gospodarstva te smanjenje emitiranja ugljičnih plinova. Zalaže se za iskorištavanje napretka u novim zelenim tehnologijama i proizvodnim procesima. Uvođenjem pametnih električnih mreža nastoji se unaprijediti poslovno okruženje za male i srednje poduzetnike te povećati informiranost potrošača. Uključiv rast nastoji povećati stopu zaposlenosti posebno za mlade ljude i žene. Pomoć ljudima u unaprjeđivanju vještina te ostvariti pozitivan rezultat u svim dijelovima Europske unije.

Svaka država članica je utvrdila vlastite nacionalne ciljeve za svako područje. Aktivnost pojedinih država i Europske unije definiraju strategiju. Najviša upravna tijela pojedinih članica su dužna svake godine dostaviti izvješće o programima stabilnosti/konvergencije i nacionalni program reformi. Izvješća služe kao kontrola učinkovitosti ostvarenja nacionalnih ciljeva.

Kako navodi Tomljanović (2020) napredak u ostvarenju propisanih ciljeva i prioriteta nije u potpunosti popraćen ostvarivanjem gospodarskoga rasta i produktivnosti, a što predstavlja izazov u budućem razdoblju.

2.4. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku – NUTS

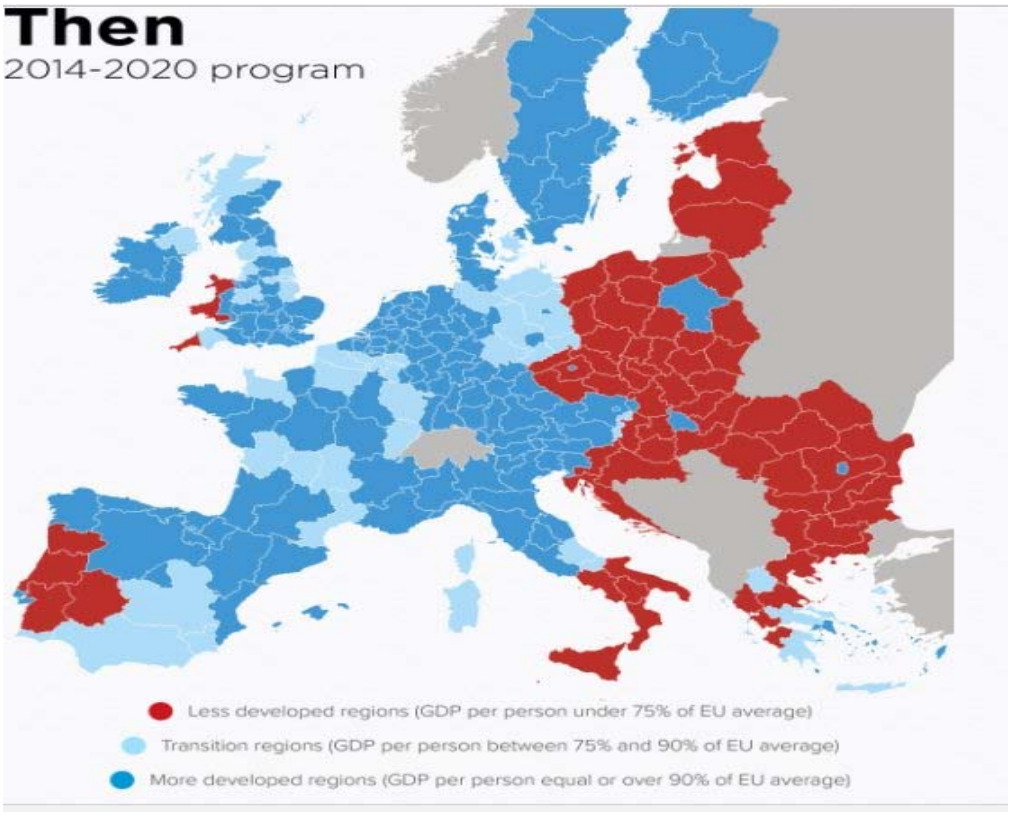
Prema Kohezijska politika EU i Hrvatska (2015) Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku, (fra. Nomenclature des unités territoriales statistiques - NUTS) sustav je za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama EU, koji je razvio Europski ured za statistiku , s ciljem uspoređivanja regija unutar Europe.

U okviru kohezijske politike, NUTS predstavlja podlogu za određivanje prihvatljivosti teritorijalnih jedinica koji koriste EU fondove. Kohezijska politika pomaže svim regijama u EU, ali većina novca je raspodijeljena za regije s BDP-om 75% ispod prosjeka EU.

Sredstva kohezijske politike za razdoblje 2014. – 2020. bit će usmjerena u tri skupine europskih regija:

- manje razvijene regije- BDP po stanovniku manji od 75% od EU prosjeka
- regije u tranziciji- BDP po stanovniku između 75% i 90% od EU prosjeka
- razvijene regije- BDP po stanovniku veći od 90% EU prosjeka

Kohezijska politika usmjerila je sredstva EU prema regijama u tri osnova cilja. Najnerazvijenije regije imaju do 82% sredstava kohezijske politike na raspolaganju, na zapošljavanje i rast konkurentnosti usmjerava se do 16% sredstava te preostalih 2,5% sredstava otpada na međunarodnu suradnju.



Slika 1: Teritorijalna podjela Europe na temelju BDP-a pojedine države u odnosu na EU prosjek

Izvor: Kohezijska politika EU i Hrvatska 2014.-2020. , 2015.

Crvena boja predstavlja manje razvijene regije s BDP-om po stanovniku manjem od 75% prosjeka EU te ona obuhvaća zemlje istočne Europe, u kojoj se nalazi i RH. Svjetlo plava boja predstavlja zemlje u tranziciji s BDP-om po stanovnika između 75% i 90% u odnosu na EU prosjek. Tamno plava boja predstavlja najrazvijenije europske zemlje s BDP-om po stanovniku većim od 90% EU prosjeka.

Sredstva kohezijske politike bit će raspodijeljena na statističke skupine NUTS regija utvrđene prema kriteriju broja stanovnika. EU je trenutno podijeljena u 274 NUTS 2 regije i sve su pod utjecajem kohezijske politike.

Tablica 2: NUTS regije i broj stanovnika

Statistička razina	Minimalan broj stanovnika	Maksimalan broj stanovnika
NUTS I	3.000.000	7.000.000
NUTS II	800.000	3.000.000
NUTS III	150.000	800.000

Izvor: Kohezijska politika EU i Hrvatska 2014.-2020. , 2015.

Prema NUTS I klasifikaciji Republika Hrvatska je jedna cijela regija, što potkrjepljuju podaci iz tablice 2. Na razini NUTS II RH je do 2012. godine bila podijeljena u tri statističke regije: Sjevernozapadna Hrvatska, Središnja i Istočna Hrvatska i Jadranska Hrvatska. Međutim 2012. godine donešena je odluka da će doći do promjene da smanjenja na dvije statističke regije Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku. Promjena je nastala 01.01.2013. godine. Što se tiče NUTS III podjele, Republika Hrvatska je podijeljena na 21 županiju kao jedinicu regionalne samouprave.

Prema Bošnjak i Tolušić (2012) u slučaju da je ukupno stanovništvo neke zemlje članice EU ispod minimuma NUTS nivoa, zemlja ima mogućnosti samostalnog kreiranja takve teritorijalne jedinice.

3. EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI (ESI)

3.1. Struktura ESI fondova

Europski strukturni i investicijski fondovi (fondovi ESI) važan su dio za provođenje EU ciljeva pametnog, održivog i uključivog rasta.

Prema Europskoj uniji (2016) u razdoblju 2014. – 2020. u 500 programa uložit će se 454 milijarde eura usmjerene na strateška područja koja potiču rast, a prvenstveno u istraživanja, razvoj i inovacije, potporu MSP-ovima, gospodarstvo s niskim emisijama ugljika te informacijske i komunikacijske tehnologije.

Sredstva se dodjeljuju za višegodišnje programe koje odobrava Komisija a države članice je provode. Lokalna tijela imaju glavnu riječ za odabir, provođenje i kontrolu projekata koji koriste sredstva ESI fondova

Prema Europskoj uniji (2016) Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI) obuhvaćaju:

- Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)
- Europski socijalni fond (ESF)
- Kohezijski fond (KF)
- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)
- Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)

Europska unija i države članice sklapaju sporazum kojim se točno definira upravljanje fondovima. Svaka država u suradnji s Europskom komisijom u sporazumu definira način i raspodjelu sredstava za određeno vremensko razdoblje. Na temelju sporazuma sredstva se dodjeljuju krajnjim korisnicima. Ukupan dostupan iznos ESI fondova u Republici Hrvatskoj iznosi više od 10 milijardi eura
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) je jedan od ključnih fondova europske kohezijske politike. Prema podacima iz tablice iznos sredstava za ovaj fond iznosi 4,3 milijarde eura. Cilj im je smanjiti razlike između regija Europske unije. To se odnosi na slabije razvijene regije, regije s prirodnim ili demografskim problemima kao što su regije na otocima, planinama ili na samim granicama. Ulaganjem u inovativnost i istraživanja, digitalizaciju, potporu malim i srednjim

poduzećima te podrškom gospodarstvima s niskim emisijama ugljika nastoji se smanjiti razlike među regijama. Prema Vela et al. (2014) potencijalni prijavitelji su tijela državne uprave, mala i srednja poduzeća te znanstveno-istraživački sektor.

Milivojević i Šimunković (2017) ističu **Europski socijalni fond (ESF)** kao najstariji među Europskim strukturnim i investicijskim fondovima osnovan 1957. godine. Fokusiran je na davanje potpore poduzetništvu, pružanju novih i boljih radnih mjesta te poticanje na ravnopravnost pri zapošljavanju. ESF je usko povezan s projektom Europa 2020 koja se zalaže za pametan, održiv i uključiv rast. Postavljeni prioriteti se odnose na fleksibilnost radnika na učenje novih vještina te uvođenju novih načina poslovanja, lakši i brži pristup prelaska mladih iz obrazovnih ustanova na posao, mogućnost cjeloživotnog učenja te pomoć ljudima iz nepovoljnog položaja pri zapošljavanju. Za razdoblje 2014. – 2020. dostupna sredstva ovog fonda iznosila su 1,5 milijardu eura.

Prema Savić et al.(2013) **Kohezijski fond (KF)** je najmlađi član obitelji instrumenata uspostavljen 1994. godine. Fond pomaže državama članicama čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda po stanovniku manja od 90% europskog prosjeka. Glavni cilj KF je jačanje kohezije Europske unije u teritorijalnom, gospodarskom i socijalnom smislu. Za razdoblje od 2014. - 2020. godine, prema Europskoj uniji (2020) Kohezijski fond je usmjeren na Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju. Proračun kohezijskog fonda je 63,4 milijarde eura koji se ulaže u prometnu infrastrukturu s ciljem povezivanja cijele Europe. Također nastoji se raznim projektima sačuvati okoliš te poticati na korištenje obnovljivih izvora energije što pridonosi manjem zagađenju. Dostupan iznos sredstava iznosi nešto više od 2,5 milijarde eura

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) služi za povećanje konkurentnosti poljoprivrede, zaštitu od klimatskih promjena te ravnotežom teritorijalnog razvoja ruralnih područja pružiti nova radna mjesta. Od ukupno dostupne 2,02 milijarde eura financiraju se aktivnosti istraživanja, razvoja te inovacija u poljoprivredi i šumarstvu. Nastoji se dati značaj organizaciji prehrambenog lanca te promicanje ekologije. Socijalnim uključenjem i stvaranjem novih radnih mjesta utjecat će se na smanjenje siromaštva i razvoj ruralnih područja te u konačnici ukupnog gospodarstva.

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) u skladu sa Zajedničkom ribarstvenom politikom nastoji ,ostvariti dugoročni razvoj ribarstva i akvakulture, uz promicanje održivog razvoja s konačnim ciljem unaprjeđenjem socijalnog i gospodarskog razvoja. Uz to pokušava se povećati produktivnosti, pružiti pristojan životni standard za ribarski sektor te sklad cijena s ponudom. Prema Strukturnim fondovima (2016) U okviru Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. Republici Hrvatskoj je na raspolaganju 252.643,138 eura iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.

Tablica 3: Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020.

ESI fond	Alokacija (Eur)
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	4.321.499.588
Kohezijski fond	2.559.545.971
Europski socijalni fond (ESF)	1.516.033.073
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2.026.222.500
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	252.643.138
Ukupno	10.675.944.270

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, 2016

3.2. Usporedba iskorištenosti ESI fondova u RH u vremenskim razdobljima

Prema novijim istraživanjima Strukturnih fondova (2019) rezultati iskorištenosti EU sredstava tijekom 2018. godine:

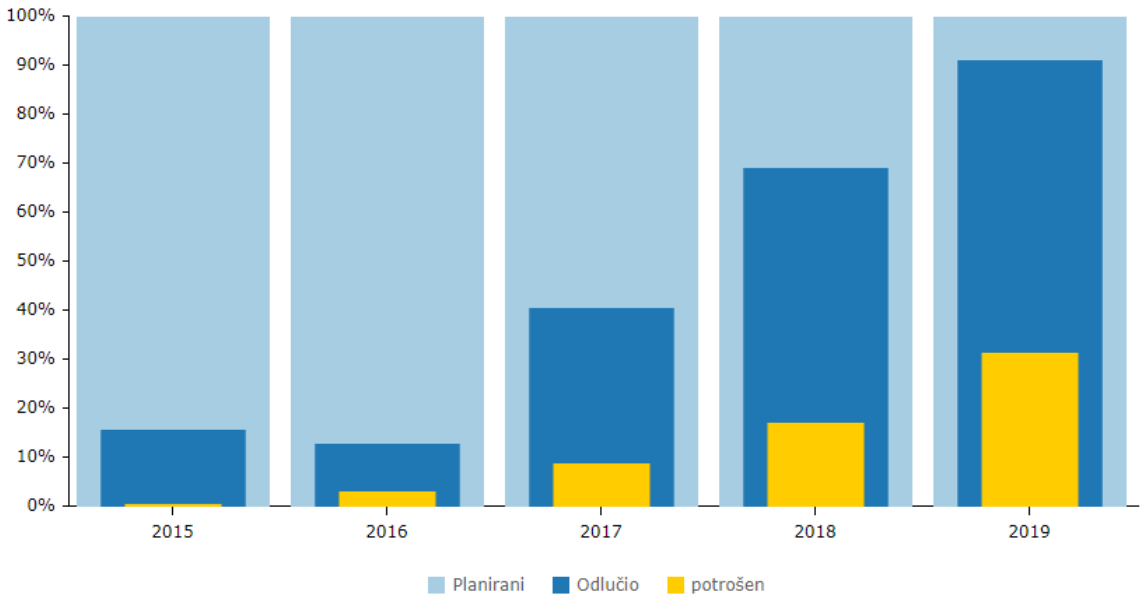
- Najveća izjava o izdacima – ovjereno čak 1,03 milijarda eura od ukupno ovjerenih 1,83 milijarda eura
- Korisnicima na raspolaganju 2,9 milijardi eura kroz 152 natječaja – ukupno objavljeno 79% alokacije za financijsko razdoblje 2014.-2020.
- Vrijednost ugovorenih projekata 2,9 milijardi, odnosno 27% dodijeljenih sredstava – ugovoreno 62% u odnosu na alokaciju za financijsko razdoblje 2014.- 2020.
- Korisnicima isplaćeno 1,05 milijarda eura – ukupno isplaćeno 1,97 milijardi u odnosu na alokaciju za financijsko razdoblje 2014.-2020.
- 748 milijuna kuna za kapitalne projekte regionalnoga razvoja – dvostruko veće ulaganje nego 2017. godine.

Hrvatskoj je za razdoblje 2014. – 2020. godina iz ESI fondova na raspolaganju ukupno 10,7 milijardi eura. Sredstva se raspodjeljuju po N+3 pravilu koje je ključno za usporedbu ovjerenih i planiranih ciljeva. To znači da sredstva koja su dodijeljena 2014. godine iz ESI fondova moraju pred Europskom komisijom ovjeriti najkasnije do kraja 2017. godine itd. U 2018. godini ovjereno je 1,03 milijarde eura što je tada bilo najveća izjava za izdatke koje je RH podnijela Europskoj komisiji.

Od 2014. do kraja 2017. godine objavljeno je natječaja u visini od 5,6 milijarda eura (više od polovice ukupno raspoloživih sredstava) dok je u 2018. godini kroz 152 natječaja na raspolaganje stavljeno 2,9 milijarde eura te se tako iznos popeo na 8,5 milijarda eura.

Prema rezultatima Strukturnih fondova (2019) na razini ESI fondova 2014.-2020. ugovoreno je projekata u vrijednosti od 6,6 milijardi eura odnosno 62% dodijeljenih sredstva, dok je tijekom 2018. godine ugovoreno projekata u vrijednosti od 2,9 milijardi eura što iznosi čak 27% dodijeljenih sredstva.

U 2019. godini zabilježena je ekspanzija ugovaranja projekata koji su sufinancirani od strane EU fondova (Grafikon 2). Ugovorena sredstva su u 2019. godini u odnosu na 2016. porasla s 985 milijuna eura na 6,62 milijarde eura što je rast od čak 572%. Također korisnicima je iz ESI fondova 2018. godine isplaćeno 1,05 milijarda eura, dok su isplate u 2016. godini iznosile 291 milijun eura. Isplaćena sredstva ovise o brzini i uspješnosti provedbe projekta te se očekuje da će se taj broj tokom godina postupno povećavati. Cilj za 2019. i dalje je povećati broj ugovorenih projekata te pospješiti njihovu realizaciju. Uz to pokretanje projekata za planinska područja i otoke od iznimne je važnosti.



Grafikon 2: Odnos planiranih, odlučenih i potrošenih ESI sredstava u RH

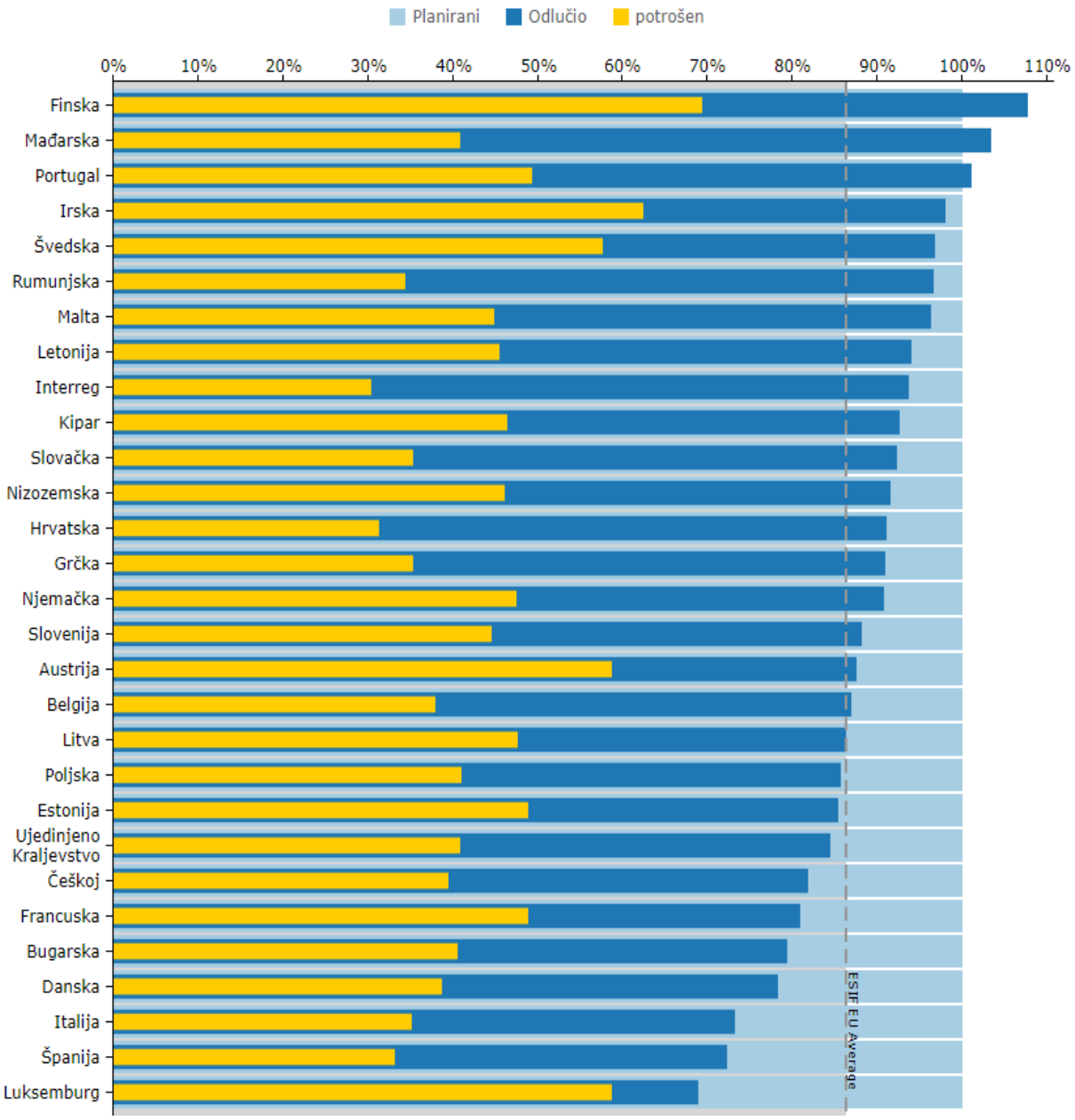
Izvor: Službena stranica Europske unije, 2016.

3.3. Usporedba iskorištenosti ESI fondova u RH i članicama EU

EU- projekti info (2019) definiraju da Europska komisija ima odgovornost alokacije sredstava i partnerstva sa svakom državom članicom u procesu apsorpcije alociranih sredstava, ali svaka država zasebno nosi odgovornost za vlastiti uspjeh u tom procesu.

U analizi koja slijedi pozornost će biti usmjerena na tri financijska pokazatelja uspjeha država članica: stopu planirane alokacije sredstava za pojedinu državu članicu, stopu ugovorenosti sredstava što države mogu ugovoriti do kraja 2020. godine te stopu isplaćenosti sredstava korisnicima, što ima duži vremenski period od financijske perspektive, s tim da će se sredstva isplaćivati do 31.12.2023. godine.

Republika Hrvatska prema informacijama dostupnim za 2019. godinu od alociranih nešto više od 12,5 milijarda eura, ugovorila je sredstava u iznosu od 11,5 milijardi eura, što čini stopu ugovorenosti od 91%. Iznos koji je potrošen odnosno uložen u projekte iznosi 3,9 milijarde eura što predstavlja potrošnju ugovorenih sredstava u iznosu od 31%.



Grafikon 3: Pregled implementacije u EU po zemljama - ukupni troškovi odabira i potrošnje kao % od planiranih

Izvor: : Službena stranica Europske unije, 2016.

Objašnjenje oznaka:

Interreg = Nova generacija programa za međuregionalnu i prekograničnu suradnju

Prosjek Europske unije po ugovorenosti sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova iznosi 86%. Republika Hrvatska sa svojih 91% ugovorenosti nalazi se iznad prosjeka EU (grafikon 3). Najbliži postotak ugovorenosti uz Republiku Hrvatsku ima Njemačka (91%), Grčka (91%), Nizozemska (91%) te Slovačka (91%)

Države članice koje imaju najveću ugovorenost ESI sredstava su: Finska (108%), Mađarska (103%) te na trećem mjestu Portugal (103%). Ove države ostvaruju velike postotke ugovorenosti sredstava jer ne žele dopustiti gubitak sredstava EU zbog neugovaranja. Države koji imaju najmanju ugovorenost ESI sredstva su: Luksemburg , Španjolska , Italija i Danska. Sve spomenute države članice imaju ugovorenost manju od 80% te se nalaze ispod prosjeka Europske unije.

Republika Hrvatska s potrošnjom ESI sredstava u iznosu 3,9 milijardi eura ili 31% spada u najlošije rangirane države članice. Uz RH tu se nalaze i Španjolska koja ujedno ima i najmanju iskorištenost od samo 33% od ugovorenih sredstava. Zatim slijedi Italije s potrošnjom od 35%, te se tu još može dodati i Grčka s također 35% iskorištenosti sredstava.

Države s najvećim postotkom iskorištenosti su: Finska koja je ujedno i zemlja s najvećim postotkom (69%) te je slijede Irska, Austrija i Luksemburga sa stopom iskorištenosti od 59%.

Uzimajući stopu ugovorenosti i stopu iskorištenosti koji prikazuju kvantitativne pokazatelje, potrebno je istaknuti da je kvaliteta projekata koji se provode jedan od bitnih pokazatelja uspješnosti. Dakle bitno je ugovarati projekte koji će potaknuti razvoj i kvalitetu radnih mjesta. Proces programiranja nove financijske perspektive ključan je za prikupljanje informacija za provođenje programa.

4. PRIMJERI DOBRE PRAKSE U RH

4.1. Projekti i vrste projekata

EU financira projekte koji utječu na poboljšanje životnog standarda građana Hrvatske

Prema SAFU (2020) riječ je o velikim infrastrukturnim projektima na području prometa i zaštite okoliša; projektima koji podupiru izgradnju institucionalnih i zakonodavnih temelja RH; projektima izgradnje civilnog društva kojima se potiče demokratizacija i podizanje svijesti o ljudskim pravima; projektima prekogranične suradnje kojima se potiče partnerstvo i suradnja regija sa susjednim zemljama te projektima vezanim uz regionalni razvoj.

Prema svrsi financiranja razlikujemo tri osnovne kategorije projekata koji su financirani od strane Europske unije:

1. **Natječaji za dodjelu bespovratnih sredstava**

Oblik projekta gdje prijavitelj sam osmišljava projekt te potpisuje ugovor i vodi projekt u skladu s pravilima ugovora. Tema projekta mora se poklapati s prioritetima pojedinih djelatnosti i sektora. Projekt se dodjeljuje na temelju poziva za dostavu projektnih prijedloga. Korisnik sredstava je dužan osigurati sufinanciranje kako bi se ukupni troškovi podijelili između korisnika i Europske unije.

Prema Praktičnom vodiču (2012) procedura prijave izgleda ovako:

- tijelo raspiše natječaj i objavi dokumentaciju na referentnim internetskim stranicama i u drugim glasilima
- potencijalni prijavitelji pripremaju projektnu prijavu koju šalju u zadanom roku
- ugovorno tijelo zaprima prijave u skladu s naznačenim rokom
- provodi se procjena projektnih prijava
- u svakoj fazi procjene, prijavitelje se izvještava o njihovom (ne)uspjehu
- po završetku procjene sastavlja se indikativna lista projekata preporučenih za financiranje i rezervna lista

- prijavitelji dostavljaju popratnu dokumentaciju te se vrši provjera njihove prihvatljivosti
- istovremeno se može raditi "čišćenje proračuna", odnosno provjera relevantnosti navedenih iznosa i proračunskih stavki
- uspješne prijavitelje poziva se na potpis ugovora.

2. **Javne nabave za izvođenje usluga, radova, i nabavu dobara**

Komercijalni natječaji u kojima se traže ponuđači za obavljanje određenih usluga, radova, ili nabave opreme. Europska unija ili država korisnica programa utvrđuju koje vrste usluga, roba i radova su potrebne te ponuđači nude svoje usluge, robu i radove radi zadovoljenje tih potreba. Potpisivanje ugovora je posljednji korak u nabavi. Europska unije je vrlo detaljna što se tiče pravila te je zbog toga donesena i procedura od kojih se iznosa nabava zaključuje. U priloženoj slici možemo vidjeti različite iznose za različite vrste nabave.

<table>
<tr><td>USLUGE</td><td>≥ 200.000
Međunarodni ograničeni postupak</td><td colspan="2">> 10.000 < 200.000
Okvirni ugovori
Postupak pregovaranja s konkurentskim subjektima</td><td rowspan="3">≤ 10,000
Jedna ponuda</td></tr>
<tr><td>DOBRA</td><td>≥ € 150.000
Međunarodni otvoreni postupak</td><td>> 60.000 < 150.000
Lokalni otvoreni postupak</td><td>> 10.000 ≤ 60.000
Postupak pregovaranja s konkurentskim subjektima</td></tr>
<tr><td>RADOVI</td><td>≥ 5.000.000
Međunarodni otvoreni postupak
Međunarodni ograničeni postupak</td><td>> 300.000 < 5.000.000
Lokalni otvoreni postupak</td><td>> 10.000 < 300.000
Postupak pregovaranja s konkurentskim subjektima</td></tr>
</table>

Slika 2: Procedura javnih nabava raspoređene prema iznosu

Izvor: Praktični vodič za korisnike EU fondova, 2012.

Sekundarna nabava je proces javne nabave financiran bespovratnim sredstvima. Pravila su ista kao i u javnoj nabavi, ali su većinom manjeg opsega zbog provođenja u sklopu različitih projekata koji ne prelaze nekoliko stotina tisuća eura.

3. **Twinning projekti**

Twinning projekti pružaju tehničku i administrativnu pomoć postojećim i budućim članicama EU te pridonosi približavanju zemalja članica administrativnoj praksi Europske unije. U provođenju twinning projekta sudjeluje javna institucija države članice koja osigurava potrebne stručnjake za obavljanje samog projekta. Nacionalne kontakt točke za twinning imaju glavnu

ulogu u promidžbi i upravljanju projekta. One su osnovane u svim državama članicama Europske unije. EU je od 2003. u Republici Hrvatskoj financirala više od 150 twinning projekata u sektorima pravosuđa, javnih financija te ljudskih resursa.

4.2. Što treba definirati prilikom razrade projekta?

Za prijavu projekta potrebno je dobro pripremiti i razraditi ideju. Projektima je važno upravljati jer su često loše planirani i provedeni. Za projekt je bitno:

- Da se ciljevi projekta podudaraju s ciljevima sektora države i Europske unije.
- Uključiti korisnike od samog početka i držati ih uključene do kraja projekta.
- Detaljno analizirati probleme.
- Postaviti realne i mjerljive ciljeve.
- Utvrditi moguća odstupanja i rizike.
- Pratiti projekt u svakom koraku.
- Ostvariti financijsku stabilnost projekta.
- Uspostaviti institucionalnu održivost te na samom kraju održavati političko-programsku održivost za propise, zakone i pravila.
-

4.3. Operativni program konkurentnost i kohezija

Naziv projekta: Cestovna povezanost s južnom Dalmacijom (Pelješki most)

Vrijednost ugovora: 3.215.559.659,40 HR

Korisnik: Hrvatske ceste d.o.o.

Opis projekta: Cilj projekta je unaprijediti povezanost samog juga države izgradnjom Pelješkog mosta s pristupnim cestama na Pelješcu. Bit će izgrađeno 32,53km cesta i objekata. Predviđeno vrijeme za izgradnju je od 2016. do 2022. godine. SAFU (2020) tvrdi izgradnjom mosta kopno – Pelješac i cesta povećat će se stupanj usluge prometnog sustava i sigurnost prometa. Također razviti će se povezanost sa jugom u nestabilnim vremenskim uvjetima. To će sve rezultirati vremenskim smanjenjem putovanja te povećanja brige o okolišu. Od strateških ciljeva treba

izdvojiti jačanje prometa duž Jadranske obale, povećavanje konkurentnosti regije te smanjenje utjecaja na ovisnost o klimatskim promjenama. Ovaj projekt je ujedno i najvrjedniji projekt u RH financiran od strane EU.

Naziv projekta: Unaprijeđenje sustava dnevnih bolnica i dnevnih kirurgija KBC Split

Vrijednost ugovora: 68.673.870,00 HRK

Korisnik: Klinički bolnički centar Split

Opis projekta: Projekt za cilj ima nadogradnju i adaptaciju sljedećih segmenata: Prema SAFU (2020) Adaptacija sjevernog krila Klinike za onkologiju i radioterapiju, adaptacije 1. kata stacionara u koji se smještaju Trauma I, Odjel za ortopediju, 4 operacijske dvorane za dnevnu kirurgiju, prostor za buđenje i jedinica intenzivnog liječenja te adaptacije prizemlja starog stacionara u koji se smješta Odjel za dnevnu kirurgiju. Projekt će opremiti 25 dnevnih bolnica i jedinica za dnevne kirurgije KBC-a, što će naposljetku doprinijeti izvršavanju svih zadataka i pokazatelja.

4.4. Operativni program Regionalna konkurentnost

Naziv projekta: Razvoj istraživačke infrastrukture na kampusu Sveučilišta u Rijeci

Vrijednost ugovora: 180.182.048,91 HRK

Korisnik: Sveučilište u Rijeci

Opis projekta: Prema SAFU (2020) Projekt Razvoj istraživačke infrastrukture na kampusu Sveučilišta u Rijeci usmjeren je na nabavku nove i modernizaciju postojeće istraživačke infrastrukture za Centar za visokopropusne tehnologije u biomedicini. Opremat će se centri mikro i nano tehnologije te računanja i modeliranja. Ulaganjem u opremu ostvarit će se bolji uvjeti za istraživanje i razvoj inovacija. Uz to povećat će razinu konkurentnosti i regionalne nejednakosti. Provedbom projekta poticat će se znanje i inovativnost te razmjena tog znanja s drugim regijama.

Naziv projekta: Etnološki centar baranjske baštine

Vrijednost ugovora: 8.865.304,65 HRK

Korisnik: Grad Beli Manastir

Opis projekta: Ovaj projekt s namjenom uređenja i nadogradnje etnološkog centra nastoji stvoriti kulturnu turističku ponudu koja se integrira s etno-enološkom ponudom. Prikazivanjem blaga Baranje nastoji se razviti ne samo sezonski turizam već tijekom cijele godine. Cilj je povećati broj posjeta i noćenja s naglaskom na prirodne ljepote i ekološku očuvanost između rijeka Dunava i Drave.

4.5. IPA komponenta I – Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija

Naziv projekta: Razminiranje na ratom pogođenim područjima

Vrijednost ugovora: Do sada potpisano osam ugovora vrijednih 155 milijuna kuna

Korisnik: Hrvatski centar za razminiranje

Opis projekta: U početku projekti razminiranja bili su financirani iz programa prve generacije-CARDS. Sada se financira u okviru programa IPA komponenta I - Pomoć u tranziciji i jačanje institucija. Hrvatski centar za razminiranje organizira i provodi poslove razminiranja: SAFU (2020) definira Cilj protuminskog djelovanja je umanjiti rizik od mina i omogućiti siguran život u kojem miniranost neće predstavljati prepreku za razvoj gospodarstva i društva, provedbu zaštite prirode, te u kojem će se voditi računa o potrebama minskih žrtava.

Projekti su realizirani u sljedećim županijama: Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Karlovačka, Ličko-senjska, Vukovarsko-srijemska, Zadarska i Sisačko-moslavačka županija.

U detaljnim proučavanjima SAFU (2020) od prvih projekata za razminiranje u IPA I komponenti, dakle od 2011. godine pa do kraja 2014. godine, pronađeno je i uništeno 2.125 minsko-eksplozivnih sredstava i 2.510 neeksplodiranih ubojitih sredstava.

U već navedenim županijama do kraja 2014. godine razminirano je sveukupno 8.106.989 četvornih metara.

Ovaj projekt nastoji utjecati na povratak odseljenih ljudi, poboljšanje gospodarstva i konkurentnosti za ratom pogođena područja, razvoj infrastrukture te u konačnici poboljšanje životnog standarda.

4.6. Prva generacija pretpristupnih programa

Naziv projekta: Regionalni centar za gospodarenje otpadom Bikarac u Šibensko-kninskoj županiji

Vrijednost ugovora: 8.820.000,00 EUR

Korisnik: Gradska čistoća d.o.o. Šibenik

Opis projekta: Cilj projekta je uvođenje modernog i ekološki prihvatljivog centra za odlaganje, uništavanje i reciklažu otpada na području Šibensko-kninske županije. Projekt je u skladu s propisima i zakonima Republike Hrvatske te standardima Europske unije. Centar omogućuje održivo upravljanje otpadom, što je prvi takav sustav odlaganja otpada u Republici Hrvatskoj.

Naziv projekta: Obnova željezničke pruge Vinkovci – Tovarnik – državna granica

Vrijednost ugovora: 59.500.000,00 EUR

Korisnik: Hrvatske željeznice – HŽ infrastruktura d.o.o.

Opis projekta: Ovaj projekt je financijski gledano najveći projekt u RH financiran iz pretpristpnih fondova Europske unije i prvi koji se ulaže u željezničku infrastrukturu. Projekt je zapravo obnova desetog dijela koridora transeuropske željeznice koji je vrlo važan za Europski promet.

SAFU (2020) navodi predmet projekta su dvije susjedne dionice na desetom koridoru od točke 256 km istočno od Zagreba u Vinkovcima, te između Vinkovaca i Tovarnika/državna granica sa Srbijom na trasi dugoj 33,48 km na istoku Hrvatske uz granicu.

Završetkom projekta omogućit će se brzina vlakova od 160 km/h (današnjih 40 km/h). Uz to bit će dostupno i daljinsko kontroliranje signalizacije. Europska komisija sufinancira 38% projekta, dok ostalih 62% dolazi iz proračuna Republike Hrvatske.

4. FINANCIRANJE U NOVOJ FINANCIJSKOJ PERSPEKTIVI

5.1. Pet ulagačkih ciljeva i prilagođen pristup regionalnom razvoju

Ulaganja EU-a u razdoblju od 2021. do 2027. bit će usmjerena na pet glavnih ciljeva:

- Od 65 % do 85 % sredstava iz EDRF-a i CF-a ulagat će se u regionalni razvoj
- Poticanje inovacija i digitalizaciju te potporu malim i srednjim poduzećima ključno je za razvoj pametnije Europe
- Korištenjem obnovljivih izvora i borbom protiv klimatskih promjena zalaže se za zeleniju Europu bez ugljika
- Unaprjeđenjem prometnih mreža i cjelokupne infrastrukture za cilj imaju povezaniju Europu
- Podupiranjem obrazovanja, zapošljavanja, socijalnih vještina te davanje jednakog pristupa zdravstvenoj skrbi su faktori za socijalniju Europu
- Održivi urbani razvoj te razvoj lokalnih strategija nastoji se dovesti Europu bližu građanima

Kao i u prethodnoj financijskoj perspektivi u području djelovanja kohezijske politike nastavlja se razvoj u regije, podjela je ista kao i prije na tri osnove kategorije (manje razvijene, tranzicijske i razvijenije regije). Pri raspodjeli sredstava najbitniji faktor je i dalje BDP po stanovniku, ali uz to uvode se i novi kriteriji: niska razina obrazovanja, nezaposlenost mladih, klimatske promjene te prihvaćanje i uklapanje migranata u sustav. Ovi kriteriji su doneseni kako bi se ostvario znatan razvoj.

U radu Tomljanović (2020) Struktura „novoga“ proračuna pokazuje kako će se EU u sljedećem proračunskom razdoblju nastaviti orijentirati na ključna područja pametnoga, održivoga i uključivoga rasta.

Bitno je istaknuti da će najudaljenije regije i dalje dobivati sredstva od posebnih potpora EU-a (Europski fond za regionalni razvoj). Kohezijskom politikom nastoji se jačati tijela lokalne uprave u upravljanju i investiranju fondova. U financijskoj perspektivi 2021. – 2027. poseban

značaj daje se održivom urbanom razvoju, a uz to pokrenut će biti i novi program- **europska urbana inicijativa** koja za cilj ima izgradnju i umrežavanje tijela gradske uprave.

5.2. Pojednostavljene mjere i fleksibilniji okvir

U novom financijskom okviru poduzetnici koji koriste sredstva iz EU fondova sada će biti dostupna pojednostavljena mogućnost obračuna troškova u kojoj dolazi do reduciranja administrativnih opterećenja te jednostavnijih zahtjeva za isplatu sredstava.

Europska unija (2018) navodi da bi se olakšale sinergije među fondovima, sedam fondova EU-a koji se provode u partnerstvu s državama članicama („podijeljeno upravljanje“) sada je obuhvaćeno jednim objedinjenim pravilnikom.

Također nastoji se smanjiti i kontrola za programe koji ostvaruju pozitivan rezultat te proširivanjem jedinstvene revizije izbjeći višestruke provjere.

Europska unija (2018) Revizijom na sredini razdoblja odredit će se jesu li tijekom zadnje dvije godine razdoblja financiranja u programima potrebne promjene na temelju pregleda novih prioriteta, uspješnosti provedbe programa i najnovijih preporuka po zemljama.

Nadalje preraspodjela sredstava unutar jednog programa bit će moguća bez odobrenja Europske Komisije uz određena ograničenja. Posebnom odredbom u slučaju prirodne katastrofe olakšava se upravljanje sredstava.

5.3. Snažnija povezanost s Europskim Semestrom i sinergija u EU proračunu

Kohezijska politike podupirat će reforme kako bi projekti i ulaganja bili što efikasniji. Unaprijeđenim programom potpore strukturnim reformama pozitivno će djelovati na rast komplementarnosti i usklađenosti. U okviru europskog semestra preporuke za svaku državu članicu uzimat će se na uvid dva puta u obračunskom razdoblju. Na početku za postavljanje okvira kohezijske politike i u sredini razdoblja pri reviziji. Novim poticajnim preduvjetima stvarat će se nova radna mjesta i smanjiti prepreke ulaganjima.

U istraživanju Europska unija (2018) Objedinjenim pravilnikom koji obuhvaća fondove iz kohezijske politike i Fond za azil i migracije olakšat će se uspostava lokalnih strategija za integraciju migranata uz potporu sinergijski primijenjenih sredstava EU-a.

Sredstva iz Fonda za azil i migracije pokrivat će kratkotrajne potrebe migranata, dok će se kohezijska politika zalagati za njihovu socijalnu i poslovnu integraciju. Sinergija će djelovati i na druge instrumente EU-a: Obzor Europa, LIFE i Erasmus+ i Zajednička poljoprivredna politika.

5.4. Interreg i ojačana pravila za ulaganje

Korištenjem sredstava za financiranja regija u Europi zajednički s drugim regijama pojačat će međuregionalnu i prekograničnu suradnju. Europska unija (2018) navodi da nova generacija programa za međuregionalnu i prekograničnu suradnju („Interreg") omogućit će državama članicama prevladavanje prekograničnih prepreka i razvoj zajedničkih usluga.

Europski prekogranični mehanizam je novi instrument za usklađenje pravnih okvira regija i država članica. Uspješna testna aktivnost iz razdoblja od 2014. do 2020. godine temelj je za stvaranje međuregionalnih financijskih instrumenata, gdje će regije s istim specijalizacijama dobiti potporu za stvaranje sveeuropskih klastera.

Kontrola uspješnosti i dalje će se očitavati iz broja otvorenih radnih mjesta i broja novih korisnika širokopojasnog interneta. Uz to u novom financijskoj perspektivi uvest će se i godišnji pregled uspješnosti kao dijalog Komisije i programskih tijela. Revizija na sredini razdoblja bit će temelj za ocjenu uspješnosti. Države članice će biti dužne svaka dva mjeseca dostavljati podatke o provedbi, dok će otvorena podatkovna platforma kohezijske politike samostalno ažurirati.

5.5. Korištenje financijskih instrumenata i komunikacijsko djelovanje

U novijim proučavanjima Europske unije (2018) bespovratna sredstva je moguće kombinirati s financijskim instrumentima kako bi se potakla dodatna ulaganja. Države članice moći će na dobrovoljnoj osnovi dio svojih sredstava iz fondova kohezijske politike prenijeti u novi **fond InvestEU**, pod središnjim upravljanjem, te tako ostvariti pravo na jamstvo koje nudi proračun EU-a.

U novoj financijskoj perspektivi olakšava se integracija bespovratnih sredstava i financijskih instrumenata te se nastoji privući više privatnog kapitala.

Bolja komunikacija o rezultatima kohezijske politike unaprijedit će odnose javnosti i građana. Događaji poput organizacije okupljanja povodom sklapanja velikih projekata ili razvoja planova širenja komunikacije su dodatna obveze u koje države članice i regije moraju ulagati.

Jedinstvenom raspodjelom svih različitih EU fondova, portalom gdje su dostupne sve mogućnosti financiranja aktivno se djeluje na povećanje uspješnosti kohezijske politike.

Prijedlozi komisije u Hrvatskoj su predstavljeni 03.07.2018. godine.

6. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska punopravna je članica Europske unije već sedam godina. Kao takva dostupna su joj sredstva za cjelokupan razvoj. U financijskoj perspektivi 2014. – 2020. RH je bila jedna od najlošije rangiranih zemalja članica po iskoristivosti fondova, iako je stopa ugovaranja bila iznimno visoka. Statistika iz 2019. godine pokazuje da od ukupno ugovorenih 91% sredstava, u provedbi je završilo samo 31%. Dakle 60% sredstava je ostalo neiskorišteno, a bilo je ugovoreno. Problem se upravo javlja tu, na relaciji ugovaranja i provedbe. Iako je stopa iskorištavanja sredstava svake godine u blagom porastu i dalje postoje veliki propusti. Uskoro ulazimo u novu financijsku perspektivu 2021. – 2027. te je potrebno povećati nivo iskorištenosti EU sredstava. Glavnu riječ u tom procesu trebala bi imati upravna tijela države, u našem slučaju Vlada Republike Hrvatske. Neophodne je građane RH upoznati s mogućnostima financiranja, pravilima i odredbama odnosa s Europskom unijom. U stvaranju projekta jako je teško definirati sve komponente projekta. Od potreba, svrhe i ciljeva pa sve do provedbe, gdje ključnu ulogu imaju edukacije koje se provode na nacionalnoj razini. Potrebno je povećati učestalost seminara gdje se potencijalne korisnike detaljno informira o svakom segmentu. Najčešća interakcija odvija se na web portalima, stoga je bitno ažurno informiranje i praćenje aktualnih zbivanja. Educiranje u vidu seminara na sveučilištima i veleučilištima kao izvorima mlade radne snage s novim i modernijim načinom razmišljanja svakako su neizostavna stavka proširivanja informiranosti. Zbog trenutne situacije nacionalno i europsko gospodarstvo je nestabilno, stoga je bitno raditi na stabilizaciji te razvoju koliko je moguće. Sredstva EU za Republiku Hrvatsku su pozitivna i pružaju ogromnu potporu pri razvoju. U novoj financijskoj perspektivi ključno je kod građana razviti svijest i mogućnost napretka bolje Hrvatske. Samo povlačenje novca ne znači nužno uspjeh i rast gospodarstva. Fokus se stavlja na izbor bitnih projekata te uključivanje na najpristupačnije i kompatibilnije natječaje. Ključno je što EU fondovi pružaju mogućnost da svaki pojedinac, grupa ljudi, poduzeće može doprinijeti, te se tako stvara sistem u kojem se rad i dobre ideje cijene. Republika Hrvatska ima mnoštvo kvalitetne i vrijedne mlade snage koji mogu nositi budućnost na svojim leđima, stoga je bitno tu mladu snagu motivirati, osposobiti te postaviti kao nosioce nove i bolje Hrvatske.

LITERATURA

1. Ariana Vela, Martin Madaras, Mia Pavlica, Lidija Šimrak (2014): Mini vodič kroz europske strukturne i investicijske fondove s primjerima projekata, raspoloživo na http://www.eu-projekti.info/portal/wp-content/uploads/2015/09/2013-ESI-Fondovi.pdf [07.09.2020.].

2. Dimitrije Milojević, Mario Šimunković (2017): Korištenje EU fondova u obrazovanju za poduzetništvo: Primjeri dobre prakse i perspektiva do 2020. godine, str. 353-364

3. Europska unija: Kohezijski fond, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/cohesion-fund/ [15.07.2020.].

4. Europska unija: Kombiniranje ESI i EFSU, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/MEMO_16_313 [15.07.2020.].

5. Europska unija: Nova kohezijska politika, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/2021_2027/ [05.08.2020.].

6. Europska unija: Regionalna politika, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/investment-policy/ [13.07.2020.].

7. Europska unija: Zakonodavstvo, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/regional_policy/HR/policy/communication/legislation/ [13.07.2020.].

8. EU-projekti info: Kako države EU napreduju u korištenju ESI fondova, raspoloživo na: https://www.eu-projekti.info/kako-drzave-eu-napreduju-u-koristenju-esi-fondova/# [25.07.2020.].

9. Kohezijska politika EU i Hrvatska: NUTS regije i regionalne potpore u Hrvatskoj, raspoloživo na: https://izvoz.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Kohezijska%20politika%20EU%20i%20Hrvatska%202014.-2020..pdf [15.07.2020.].

10. Marija Vojnović (2008): Strukturni fondovi Europske unije i IPA - Instrument pretpristupne pomoći, Hrvatska javna uprava, str. 367-393

11. Marko Tomljanović (2020): Ekonomska misao i praksa: Razvojne strategije i budućnost EU , str. 269-288

12. Praktični vodič za korisnike EU fondova u RH: Procedura prijave, raspoloživo na: http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Prakticni-vodic-za-korisnike-EU-fondova_web.pdf [30.07.2020.].

13. Sanja Bošnjak, Edita Tolušić (2012): Praktični menadžment : stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, NUTS II regije kao dio kohezijske politike Europske unije str. 79-84

14. SAFU: Cestovna povezanost s južnom Dalmacijom, raspoloživo na: https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh/operativni-program-konkurentnost-i-kohezija/list/cestovna-povezanost-s-juznom-dalmacijom [30.07.2020.].

15. SAFU: Obnova željezničke pruge Vinkovci – Tovarnik – državna granica, raspoloživo na: https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh/prva-generacija-pretpristupnih-programa/list/obnova-zeljeznicke-pruge-vinkovci-tovarnik-drzavna-granica [05.08.2020.].

16. SAFU: Primjeri EU projekata u RH, raspoloživo na: https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh [25.07.2020.].

17. SAFU: Razminiranje na ratom pogođenim područjima, raspoloživo na: https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh/ipa-komponenta-i-pomoc-u-tranziciji-i-izgradnja-institucija/list/razminiranje-na-ratom-pogodenim-podrucjima1 [02.08.2020.].

18. SAFU: Razvoj istraživačke infrastrukture na kampusu Sveučilišta u Rijeci, raspoloživo na: https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh/operativni-program-regionalna-konkurentnost/list/razvoj-istrazivacke-infrastrukture-na-kampusu-sveucilista-u-rijeci1 [02.08.2020.].

19. SAFU: Unaprjeđenje sustava dnevnih bolnica i dnevnih kirurgija KBC Split, raspoloživo na: https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh/operativni-program-konkurentnost-i-kohezija/list/unaprjedenje-sustava-dnevnih-bolnica-i-dnevnih-kirurgija-kbc-split [02.08.2020.].

20. Strukturni fondovi: OP za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. , raspoloživo na: https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020/ [18.07.2020.].

21. Strukturni fondovi: Snažan rast iskoristivosti fondova Europske unije u 2018. godini, raspoloživo na: https://strukturnifondovi.hr/snazan-rast-iskoristivosti-fondova-europske-unije-u-2018-godini/ [18.07.2020.].

22. Zvonimir Savić, Ružica Gelo, Saša Bukovac (2013): Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj, Hrvatska gospodarska komora, str. 17

23. Željka Tropina Godec (2009): Približavanje Europskoj uniji i regionalna politika u Hrvatskoj, Hrvatska javna uprava, str. 51–67

POPIS TABLICA

Tablica 1. Strategija Europa 2020. i Hrvatska, dostupno na: https://izvoz.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Kohezijska%20politika%20EU%20i%20Hrvatska%202014.-2020..pdf

Tablica 2. NUTS regije i broj stanovnika, dostupno na: https://izvoz.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Kohezijska%20politika%20EU%20i%20Hrvatska%202014.-2020..pdf

Tablica 3. Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020. dostupno na: https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/

POPIS SLIKA

Slika 1. Teritorijalna podjela Europe na temelju BDP-a pojedine države u odnosu na EU prosjek, dostupno na: https://cursdeguvernare.ro/tabloul-liniei-de-start-pentru-banii-ue-inaintea-unor-negocieri-dure-cine-si-cat-cotizat-pana-acum-si-ce-se-schimba-si-ce-mai-spera-romania-actualul-exercitiu.html

Slika 2. Procedura javnih nabava raspoređene prema iznosu, dostupno na: http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Prakticni-vodic-za-korisnike-EU-fondova_web.pdf

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Raspodjela EU sredstava prema fondovima, dostupno na: https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/ESIF-EU-Budget-by-Fund/ncfcrr7i?referrer=embed

Grafikon 2. Odnos planiranih, odlučenih i potrošenih ESI sredstava u RH, dostupno na: https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR

Grafikon 3. Pregled implementacije u EU po zemljama - ukupni troškovi odabira i potrošnje kao % od planiranih, dostupno na: https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview

SAŽETAK

EU fondovi su sredstva koja dodjeljuje Europska unija. Sredstvima se nastoji unaprijediti cjelokupno gospodarstvo države. Namijenjeni su za realizaciju projekata koji ispunjavaju ciljeve Europske unije. Republika Hrvatska je postala članica Europske unije 2013. godine i od tada povlači sredstva EU fondova. Na samom početku, odnos ugovorenosti i iskorištenosti sredstva je bilo nizak, ali se s vremenom situacija počela popravljati. U financijskoj perspektivi 2014. – 2020. Republici Hrvatskoj je iz ESI fondova bilo na raspolaganju 10,676 milijardi eura. U odnosu na druge države članice RH je bila pri samom dnu, dok u novije vrijeme rastom iskoristivosti RH napreduje na bolje. U Hrvatskoj je do sada planirano i uspješno realizirano mnoštvo vrijednih projekata te se u novoj financijskoj perspektivi 2021.- 2027. očekuje porast takvih projekata. U novoj financijskoj perspektivi fokus se stavlja na pametan i održiv razvoj.

Ključne riječi: Fondovi Europske unije, iskoristivost sredstava, Republika Hrvatska

SUMMARY

EU funds are funds allocated by the European Union. The funds are intended to improve the entire economy of the country. They are intended for the implementation of projects that meet the objectives of the European Union. The Republic of Croatia became a member of the European Union in 2013 and has been withdrawing EU funds since then. At the very beginning, the ratio of contracting and utilization of funds was quite low, but over time the situation began to improve. In the financial perspective 2014. -2020., 10.676 billion euros was available to the Republic of Croatia from ESI funds. Compared to other Member States, the Republic of Croatia was close to the bottom, while in the new times the growth of the use of the Republic of Croatia is progressing for the better. Many valuable projects are now planned and successfully implemented in Croatia, and in the new financial perspective 2021-2027, an increase in such projects is expected. In the new financial perspective, the focus is on smart and sustainable development.

Key words: European Union funds, utilization of funds, Republic of Croatia